

УДК 613.6

КАШТАНОВ С. Ф., канд. техн. наук, доцент

Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського», м. Київ

ТРЕТЯКОВА Л.Д., д-р. техн. наук, професор

Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського», м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ РЕГЛАМЕНТУ (ЕУ) 2016/425 НА ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

У статті проаналізовано основні положення щодо впровадження та застосування нового Регламенту Європейського Союзу в царині розробки засобів індивідуального захисту працівників.

Ключові слова: *ризик, безпека, засоби індивідуального захисту.*

В данной статье проанализированы основные положения касательно введения в действие и применения нового Регламента Европейского Союза в сфере безопасности средств индивидуальной защиты работающих.

Ключевые слова: *риски, безопасность, охрана труда, оценка соответствия.*

In this paper, the main provisions for the implementation and application of the new Regulation of the European Union in the field of personal protective equipment safety have been analyzed and determined.

Keywords: *risks, safety, personal protective equipment.*

Створення безпечних умов праці та реалізація в Україні кращих європейських і світових практик промислової безпеки неможливе без проектування, виготовлення і впровадження якісно нових різновидів засобів індивідуального захисту (ЗІЗ). Одна з найважливіших проблем – потреба гармонізації національного законодавства в цій сфері відповідно до європейського [1]. Першочергово це стосується узгодження питань технічне регулювання якості, надійності та оцінки відповідності вимогам безпеки.

9 березня 2016 року Європейський парламент прийняв новий Регламент ЕУ 2016/425 (REU) [2], який в подальшому замінить Директиву 89/686/ ЕЕС про засоби індивідуального захисту (DPPE) [3], а також Директиви 89/686 ЕЕС, 93/68/ЕЕС, 93/95/ЕЕС і 96/58/ЕС. REU 2016/425 починає діяти з 21.04.2018. Окремі статті (22–36 та 44) застосовують з жовтня 2016, а стаття 45(1) – з 21 березня 2018. Регламенти Європейського Союзу (ЄС) мають загальне застосування. Вони є обов'язковими в усіх своїх положеннях і мають пряме застосування в усіх країнах-членах. Тоді як Директиви мають обов'язкову силу лише стосовно результату, який потрібно досягти кожній країні, при цьому національні інстанції залишають за собою компетенцію щодо вибору форми та засобу здійснення положень директиви. Тобто, починаючи з 21.04.2018 основним нормативним документом стає REU 2016/425, в якому визначено вимоги безпеки стосовно особливостей проектування, виготовлення, реалізації та використання ЗІЗ на

теренах ЄС, що, безумовно, потребує досконалого вивчення та роз'яснення основних положень REU.

Це і є основною метою даної роботи, а саме, визначення основних положень та особливостей впровадження й застосування Регламенту (EU) 2016/425.

Згідно зі статтею 2, REU застосовується виключно до ЗІЗ, а саме до будь-яких пристроїв і засобів, які призначені для носіння або використання працівником з метою захисту від одного або більше видів небезпек (ризиків), що становлять загрози його безпеці та здоров'ю. Під дію REU підпадають також усі додаткові пристрої та засоби, які можна застосовувати одночасно з основним виробом.

За призначенням ЗІЗ поділяють на види залежно від зони захисту людського тіла, окремих частин та органів: захисний одяг, засоби для захисту голови, обличчя, очей, органів дихання, рук, ніг. За захисними властивостями ЗІЗ розрізняють за видами небезпек: механічні навантаження та пов'язані з ними фізичні ушкодження; падіння з висоти; механічні вібрації; статичне здавлювання; утоплення; шкідливий вплив шуму, тепла, вогню, холоду; ураження електричним струмом; іонізуючі та неіонізуючі випромінювання; небезпечні речовини та їх контакт зі шкірою, очима, органами дихання.

У REU виокремлено такі системи захисту:

комплект складається з кількох видів ЗІЗ або пристосувань, які виготовлено одним виробником, і призначено до використання у разі комплексного одночасного впливу одного або кількох видів небезпечних та/або шкідливих виробничих чинників;

захисний пристрій або пристосування, які приєднано (нероз'ємним або роз'ємним способом) до виробничого або захисного одягу під час трудової діяльності;

взаємозамінні компоненти ЗІЗ, які є конструктивними частинами і забезпечують функціонування окремого виду ЗІЗ.

Будь-яка система або елементи, які комплектують разом зі ЗІЗ та під'єднують до додаткового зовнішнього пристрою, потрібно розглядатися як невід'ємну частину такого виробу, навіть за умови обмеженого терміну їх використання.

REU 2016/425 не застосовують до таких ЗІЗ:

спеціального призначення, які використовують у збройних силах або під час забезпечення правопорядку;

призначених до самооборони,

призначених до особистого використання для захисту від атмосферних умов, вологи та води під час миття посуду;

призначених до використання на морських суднах або літаках, на які поширюються відповідні міжнародні договори, що застосовують в країнах-членах ЄС;

для захисту голови, обличчя та очей водіїв та пасажирів мотоциклів та мопедів.

У розділі I, (стаття 6) REU 2016/425 визначено, що даний документ дає можливість на національному рівні встановлювати свої вимоги щодо використання ЗІЗ, за умови, що такі вимоги не впливають на конструкцію ЗІЗ, яка поставляється на ринок відповідно з цим REU.

Обов'язки виробників та економічних операторів викладено у розділі II REU, де окремими статтями передбачено:

- обов'язки виробників (стаття 8);

- повноваження представників (стаття 9);
- обов'язки імпортерів (стаття 10);
- обов'язки дистриб'юторів (стаття 11).

Також у цьому розділі наведено випадки, за яких зобов'язання виробників поширюють на імпортерів та дистриб'юторів (стаття 12) та визначено порядок призначення економічних операторів (стаття 13).

Критерії відповідності ЗІЗ основним вимогам щодо охорони здоров'я і безпеки застосування визначено у розділі III REU. Такі критерії передбачають:

- відповідність ЗІЗ гармонізованим стандартам (стаття 14);
- наявність декларація ЄС про відповідність (стаття 15);
- загальні принципи маркування знаком CE (стаття 16);
- правила та умови нанесення маркування CE (стаття 17).

Особливості виконання процедури оцінки відповідності ЗІЗ розглянуто у розділі IV та додатках, в яких наведено такі види інформації:

- надана класифікація ЗІЗ відповідно до категорій ризику (стаття 18, додаток I).
- розглянуто порядок виконання процедури оцінки відповідності ЗІЗ (стаття 19).

Процедури оцінки відповідності передбачено для кожної з категорій ризику. Виокремлено три категорії ризиків, які створюють загрози здоров'ю або життю працівників.

Категорія I. ЗІЗ нескладної конструкції: внутрішній контроль виробника (модуль А, додаток IV).

Категорія II. Конструкція середнього рівня складності: випробування дослідного зразка (модуль В, додаток V) або відповідність на підставі внутрішнього контролю виробника (модуль С, додаток VI);

Категорія III. Складна конструкція і захист від небезпечних чинників: випробування дослідного зразка (модуль В, Додаток V) або один з таких способів: відповідність на підставі внутрішнього контролю виробництва та контрольних перевірок продукції впродовж усього терміну використання та зберігання з довільними інтервалами (модуль С2, додаток VII); відповідність на підставі контролю якості процесу виробництва (модуль D, додаток VIII). Для ЗІЗ, які класифікуються за категорією III і виготовляються як окремий виріб для індивідуального користувача, як виключення, може застосовуватися процедура, яку призначено до категорії II.

У розділі V REU визначено процедури щодо призначення, функціонування, моніторингу випробувальних лабораторій та органів сертифікації. Процедури щодо нагляду та контролю за виготовленням і використанням ЗІЗ на теренах ЄС, а також відповідні процедури щодо визначення невідповідності вимогам з охорони здоров'я та безпеки тих ЗІЗ, які можуть створювати певні ризики, наведено у Розділі VI. Також у Розділі VI визначені відповідні процедури щодо впровадження делегованих актів (статті 42, 43). Нагадаємо, що делегованими називають акти Європейської Комісії, ухвалено з метою реалізації повноважень, які делеговано законодавчим актом Європарламенту чи Ради. Делеговані акти мають загальну дію і спрямовані на внесення змін чи доповнень до окремих несуттєвих елементів законодавчого акту. Законодавчий акт визначає цілі, зміст, сферу дії та терміни делегування повноважень. Згідно статті 42, країна-член ЄС, може надати обґрунтовану інформацію щодо класифікації певного ризику, зазначеного у Додатку I. Відповідно до статті 43, Європейська Комісія має повноваження приймати

делеговані акти з метою внесення змін до Додатку I та перекваліфікувати ризик з однієї категорії на іншу після здійснення ретельного аналізу оцінки ризику.

У заключному VIII Розділі надана інформація щодо можливих штрафних санкцій за невиконання положень та вимог REU 2016/425 (стаття 45), а також визначено порядок скасування діючої нині DPPE 89/686/ЕЕС та відповідні перехідні положення щодо порядку впровадження в дію REU (статті 47 та 48). Згідно зі статтею 45, види штрафних санкцій розроблюють національні організації країн-членів ЄС та надають до Європейської Комісії до 21 березня 2018 року, а в подальшому повідомляють про поправки, які буде внесено. Відповідно до статті 46 DPPE 89/686/ЕЕС скасовують з 21 квітня 2018 року. У подальшому посилення на DPPE корелюють відповідно до таблиці кореляції, яку наведено у Додатку X. Країни-члени ЄС, згідно зі статтею 47, не повинні перешкоджати поставкам і використанню ЗІЗ, які виготовлено відповідно до вимог [3] у разі, якщо ця продукція відповідає положенням DPPE або буде надходити до 21 квітня 2019 року. Надані сертифікати та декларації відповідності залишаються чинними до 21 квітня 2023 року.

Що стосується додатків до REU 2016/425, то враховуючі важливість наданої в них інформації, наводимо основні положення. У додатку I визначено категорії можливих ризиків, для захисту від яких призначені ЗІЗ.

У додатку II наведено основні вимоги щодо проектування, виготовлення і використання:

1. Забезпечення належного адекватного захисту від певних видів ризиків.
2. Проектування. Конструктивно-технологічна розробка ЗІЗ забезпечує ергономічні вимоги і в передбачених умовах праці користувач ефективно може виконувати виробничу діяльність.
3. Рівні і класи захисту. ЗІЗ забезпечує оптимальний рівень захисту. У документі під оптимальним рівнем захисту, мають на увазі такий рівень, вище якого обмеження, які спричинено носінням ЗІЗ, будуть заважати їх ефективному застосуванню. Класи захисту повинні відповідати визначеним рівням ризику.
4. Безпека у використанні. ЗІЗ потрібно проектувати і виготовляти з обмеженням додаткових ризиків та інших несприятливих чинників у передбачених умовах застосування. Всі незручності, які спричинено використанням ЗІЗ (мимовільні рухи, обмеження рухів, зміни положення тіла і чуттєвого сприйняття користувача) потрібно мінімізувати і не створювати додаткову небезпеку користувачу та іншим особам.
5. Вимоги до матеріалів для ЗІЗ. Матеріали та елементи ЗІЗ, включаючи продукти їх утилізації, не повинні несприятливо впливати на довкілля та здоров'я людини. Конструкція ЗІЗ повинна відповідати таким вимогам: не мати жорстких поверхонь; гострих кутів, виступів тощо, які можуть спричинити надмірне подразнення або поранення користувача.
6. Зручність і ефективність. ЗІЗ потрібно проектувати з урахуванням умов праці і робочих положень тіла і рухів працівника, що забезпечить правильне їх розташування впродовж усього періоду застосування. Потрібно передбачити можливість оптимізувати пристосованість ЗІЗ до статури користувача у такі засоби: використання конструктивних елементів регулювання і кріплення; забезпечення відповідного діапазону розмірів.

7. Легкість і міцність конструкції. ЗІЗ повинні мати малу масу, не створюючи додаткових статичних навантажень на тіло працівника. Забезпечувати у передбачуваних умовах праці потрібний рівень фізико-механічних характеристик і показників захисту матеріалів і місць з'єднання.

8. Сумісність різних класів або типів ЗІЗ, призначених до одночасного використання. Якщо виробник випускає різні моделі, класи або типи ЗІЗ, які призначено до одночасного захисту суміжних частин тіла працівника від комплексного впливу двох і більше ризиків, то такі ЗІЗ повинні бути сумісними.

Перелік вимог щодо технічної документації на ЗІЗ наведено у Додатку III. У Додатках IV – VIII надано описи наявних модулів щодо проходження процедури оцінки відповідності ЗІЗ.

Рекомендована форма Декларації ЄС про відповідність ЗІЗ діючим вимогам надана у Додатку IX

Висновок. Розглянуті в даній статті матеріали скеровано на поглиблення знань щодо особливостей впровадження та застосування сучасного європейського законодавства в царині проектування, виготовлення і застосування ЗІЗ, що буде сприяти підвищенню рівня безпеки та конкурентної спроможності продукції вітчизняних підприємств на європейському ринку ЗІЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Угода про асоціацію між Україною з однієї сторони та Європейським Союзом і їхніми державами-членами, з іншої сторони / Офіційний Урядовий сайт Кабінету Міністрів України / [http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_\(body\).pdf/](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_(body).pdf/).

2. Regulation (EU) No 2016/425 Of The European Parliament And Of The Council of 9 March 2016 on personal protective equipment and repealing Council Directive 89/686/EEC.

3. Council Directive 89/686/EEC of 21 December 1989 on the approximation of the laws of the Member States relating to personal protective equipment.